

GÖRECELİ KONUM NEDİR?

Uğur ELMACI¹

Ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programında, 9. sınıf düzeyinde “coğrafi konum” kazanımı aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

9.1.5. Koordinat sistemini kullanarak zaman ve yere ait özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur.

a) Mutlak ve göreceli konum kavramlarına yer verilir.

b) Türkiye’nin konumuna yer verilir.

Kazanımda öğrencilerin çıkarımda bulunmaları istenmektedir. “Çıkarımda bulunmak” ifadesinin tanımı TDK Büyük Türkçe Sözlük’te şu şekilde yer almaktadır:

"Belli önermelerin kabul edilen ya da gerçek olan doğruluklarından ya da yanlışlıklarından, başka önermelerin kabul edilen ya da gerçek olan doğruluk ya da yanlışlıklarını çıkarmak."

Bu durumda önce gelen önerme ya da önermeler doğru ise çıkarılan sonuç da doğrudur, yanlışsa sonuç da yanlış olur.

Bu durumda kazanımın amacına ulaşması önce gelen önermelerin doğru bir şekilde verilmesine bağlıdır. O halde burada dikkat etmemiz gereken nokta verilecek önermelerin doğruluğu olacaktır. Bir ülkenin zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olması ya da dağlık ve engebeli bir ülke olması vb özellikler gibi önermeleri vermek kazanım amacına ne kadar hizmet edecektir? Konum bilgisini kullanarak coğrafi becerilerini günlük hayatta ne kadar kullanabileceklerdir? Bu yazıda kazanımın amaca ulaşmasının nasıl gerçekleşeceği hedeflenmiştir.

Göreceli konum aslında nedir? Bir ülkenin zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olması ya da dağlık ve engebeli bir ülke olması ülkenin göreceli konumu mudur? Yoksa göreceli konumuna bağlı ortaya çıkan birer sonuç mudur? Bu soruya cevap aramadan önce kısaca konum ve coğrafi konumdan bahsetmek yerinde olacaktır.

Konum, TDK Büyük Türkçe Sözlük’te *“belirli bir nokta veya nesnenin var olduğu yer”* olarak tanımlanmaktadır. Coğrafi konum ise yeryüzündeki herhangi bir noktanın Yerküre’de bulunduğu yerdir. Coğrafyanın temel anahtar noktalarından biri olan konum, yalnızca insan hayatı için değil tüm canlılar için davranış geliştirmesine neden olmaktadır. Bir yerin konum bilgisi ifade edildiğinde verilen özellikler o yer hakkında hiç bilgisi olmayan bir kişinin Yerküre üzerinde o yeri bulmasına imkân vermesi gerekir. Coğrafi olayların açıklanmasında

¹ Eskişehir Kenan Yalçın Anadolu Lisesi Coğrafya Öğretmeni ve Toplumla İlişkiler Koordinatörü
Coğrafya Eğitimi Derneği Üyesi

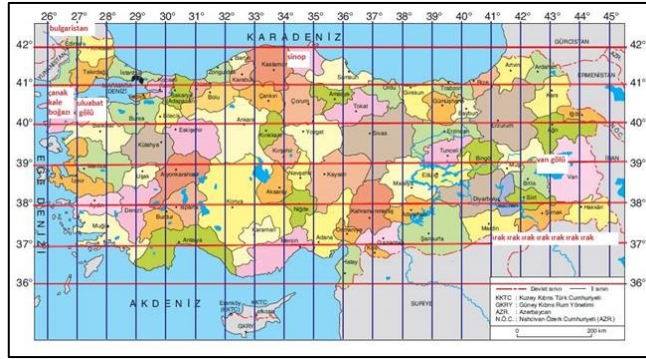

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 1

kullanılan en temel öğelerden biridir. Herhangi bir yerleşmenin, ülkenin kaderini de belirleyen bu coğrafi konumdur. Coğrafyada konumlandırma iki şekilde yapılmaktadır. Bunlar; mutlak konum ve göreceli konumdur.

a) Mutlak Konum (Absolute Location): Mutlak konum, yeryüzünde sabit bir noktaya dayanarak bir yerin konumunun ifade edilmesidir. Mutlak konumlandırmada Ekvator ve Başlangıç Meridyeni sabit nokta olarak kabul edilerek, enlem ve boylam dereceleri kullanılmaktadır. “Türkiye 36°K-42°K paralelleri 26°D-45°D meridyenleri arasında yer alır.” ifadesi mutlak konumlandırmadır. Herhangi bir yerin adres bilgileri de mutlak konum olarak değerlendirilebilir. ((Harita 1).

b) Göreceli Konum (Relative Location): TDK Büyük Türkçe Sözlük'te göreceli kavramının tanımı şu şekilde yer almaktadır: “*varlığı başka bir şeyin varlığına bağlı olan.*” Göreceli kavramının anlamından yola çıkarak göreceli konum, bir yerin başka yerlerle ilişkilendirme, konumlandırma durumu olarak açıklanabilir. Göreceli konum, mutlak konumun aksine sabit bir referans değildir. Örneğin Eskişehir'de yaşayan birisi için Sakarya Nehri Eskişehir'in doğusu ve kuzeyinde yer almaktayken, Ankara'da yaşayan birisi için Ankara'nın batısında yer almaktadır. Karadeniz Rusya'nın güneyindeyken, Türkiye'nin kuzeyindedir. Ankara İstanbul'un yaklaşık 400km doğusunda yer alırken, Eskişehir'in yaklaşık 200km doğusunda yer almaktadır (Fotoğraf 1).

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 1

Buna benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Görüldüğü üzere göreceli konum, bulundukları yere bağlı olarak aynı yeri tanımlayan insanlar için farklı olmaktadır. Bunun nedeni herkesin referans çerçevesine göre tanımlama yapmasıdır. Özetle, göreceli konumlandırma bilgisi paylaşıldığında konumlandırmanın yapıldığı yerin Yerküre üzerinde bulunduğu yere ulaşılabilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

TDK Büyük Türkçe Sözlük <http://www.tdk.gov.tr>

Konum nedir? <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/location/>

Coğrafyanın Beş Teması

<http://www.csustan.edu/teachered/facultystaff/betts/handouts/pdfs/five%20themes%20of%20geography.pdf>

Mutlak ve Göreceli Konum nedir? <https://www.geolounge.com/absolute-relative-location/>

Göreceli konum kavramını anlamak? <https://sciencestruck.com/relative-location>